

УДК 371.1.14

НОВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ З МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Н.І. ЛІСОВА,

кандидат педагогічних наук,
проректор КНЗ «Черкаський обласний
інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників», м. Черкаси
lisova2009@gmail.com

У статті висвітлюється підготовка педагогічних кадрів у системі підвищення кваліфікації області з методики оцінювання якості освіти та впровадження моніторингових досліджень на різних управлінських рівнях.

Ключові слова: моніторинг якості освіти, управління якістю освіти, науково-методичний супровід, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Зміни, пов'язані з реформуванням національної освіти, потребою упровадження інноваційних технологій, зокрема оцінювання якості освіти, проведення моніторингових досліджень на різних управлінських рівнях, вимагають нових підходів щодо підготовки кадрів у системі підвищення кваліфікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Сучасні зарубіжні та вітчизняні вчені досліджують основи моніторингу якості освіти, вимірювання знань учнів, якісного складу кадрового потенціалу. Розробці зазначених питань приділяють увагу О. Ануфрієва (оцінка освіти на базі кваліметричного підходу), В. Бикова (специфіка використання освітнього моніторингу), В.Бондар (технологія і теоретичні основи педагогічного аналізу), Г.Дмитренко, В. Олійник (основи вимірювання

результативності діяльності педпрацівників), Є. Дорошенко (оцінка ділових, професійних і особистісних якостей персоналу), Г. Єльнікова (основи адаптивного управління), Т. Лукіна (державне управління якістю загальної середньої освіти), З. Рябова (моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів загальноосвітнього навчального закладу), В. Черепанов – експертні оцінки в педагогічних дослідженнях) та ін. Проте ще недостатньо розкрито питання підготовки педагогічних кадрів з методики оцінювання якості освіти, впровадження моніторингових досліджень у системі загальної середньої освіти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Висвітлити систему підготовки педагогічних кадрів в області з методики оцінювання якості освіти та проведення моніторингових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Систему підвищення кваліфікації розглядаємо як своєрідний випереджувальний механізм, що адаптує регіональну систему освіти до нових вимог розвитку національної системи освіти, нових вимог соціально-економічного розвитку держави. У такому аспекті потребують уваги проблеми взаємодії на рівні вертикальних і горизонтальних зв'язків управління, співвіднесення системи освіти регіону та районних (міських) освітніх систем, що мають як спільне, так і відмінне у закономірностях свого розвитку, у якості надання освітніх послуг.

З цією метою нами вивчено запити (труднощі) педагогічних працівників щодо питань, які вимагають поглибленого опрацювання, а саме:

- системний підхід до здійснення моніторингу якості освіти;
- види та методи проведення моніторингових досліджень;
- визначення критеріїв та показників розвитку якості шкільної освіти;
- методика проведення моніторингу рівня компетентності педагогічних працівників;
- створення системи тестового оцінювання навчальних досягнень учнів;

- загальнотеоретична та практична підготовка вчителів до педагогічного оцінювання;
- підготовка випускників навчальних закладів до зовнішнього оцінювання та інші.

Результати діагностики стали основою у створенні системи підготовки педагогічних працівників до впровадження технології оцінювання якості освіти і проведення моніторингових досліджень. Першим кроком стали розробка концептуальних ідей, обґрунтування моделі моніторингу якості освіти в області та визначення завдань щодо її розвитку.

Реалізацію завдань моделі здійснюємо шляхом комплексного програмно-цільового проекту «Основні напрями моніторингових досліджень у системі загальної середньої освіти Черкаської області на 2007-2010 рр.». У грудні 2010 року обговорено підсумкові результати проекту і затверджено новий на 2011-2014 рр.

На виконання проекту було розроблено програму модульного лекційно-практичного курсу «Науково-методичний і психологічний супровід моніторингу якості освіти», мета якого:

- осмислення пріоритетного напрямку в освіті – якості освіти, управління якістю освіти;
- усвідомлення ролі науково-методичного та психологічного супроводу в упровадженні моніторингу якості освіти;
- формування вміння компетентно здійснювати моніторинг якості освіти на різних рівнях – індивідуальному, локальному, районному/міському, регіональному.

Зміст кожного модуля складають лекції, практичні заняття (семінари, тематичні дискусії, круглі столи, тренінги тощо), питання для самостійного опрацювання, творчі завдання, питання для самостійного контролю знань.

За програмою курсу в інституті проведено навчання завідуючих РМК/ММК, на базі Чорнобаївської гімназії — заступників директорів

загальноосвітніх навчальних закладів та керівників опорних шкіл області. Обмін досвідом, співпраця педагогів навчальних закладів, методистів методкабінетів та працівників інституту післядипломної освіти сприяли розширенню мережі опорних шкіл з питань упровадження моніторингових досліджень, поглибленню знань з методики оцінювання, використання тестових технологій. Якщо у 2007 році таких закладів було **9**, то у 2010 — **80**.

На сьогодні системи моніторингових досліджень з різних напрямів ефективно функціонують у навчальних закладах, зокрема :

- моніторинг якості навчальних досягнень учнів;
- моніторингові дослідження з проблеми використання здоров'язберігаючих технологій;
- моніторингові дослідження організації методичної роботи з педагогічними кадрами;
- моніторинг стану виховної роботи тощо.

Указом президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (№ 926 від 30 вересня 2010 року) чітко визначено завдання: забезпечити запровадження, починаючи з 2011 року, національної системи моніторингу рівня якості освіти та участь української сторони у відповідних міжнародних моніторингових дослідженнях.

З метою вдосконалення теоретичної компетентності керівників навчальних закладів, спеціалістів відділів освіти з питань педагогічних вимірювань і управління якістю освіти, формування навичок конструювання системи моніторингових досліджень та системи підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання, розроблено та впроваджено програму спецкурсу очно-дистанційної форми «Компетентнісний підхід до системи педагогічних вимірювань та управління якістю освіти». Навчанням за програмою спецкурсу охоплено більш як 500 заступників директорів загальноосвітніх навчальних закладів. Актуальність та необхідність поглиблення знань з проблеми спецкурсу підтверджується результатами вхідного та вихідного контролю на очних етапах навчання, організації консультацій тощо. Вхідне діагностування

сприяє визначити початковий рівень знань і вмінь слухачів, рівень розвитку їхньої професійної компетентності, виявити прогалини у знаннях і вміннях керівників навчальних закладів і на цій основі здійснити корекцію змісту розроблених навчальних програм.

У системі підвищення кваліфікації здійснено також навчання педагогічних працівників за навчальним модулем «Тестування як психолого-педагогічний засіб оцінювання якості навчальних досягнень учнів». Під час навчального процесу за названими програмами активно проводиться моніторинг рівня засвоєння матеріалу з використанням електронної програми «Знайка» (автор статті продемонструє програму), за допомогою якої викладачі віднаходять прогалини у знаннях слухачів і намагаються ліквідувати їх на етапі закріплення знань, а також під час такого навчання слухачі формують навички використання ІКТ з метою проведення моніторингових досліджень на локальному рівні.

Значна увага приділяється підготовці освітян до участі у зовнішньому незалежному оцінюванні та Всеукраїнських і міжнародних моніторингових дослідженнях. Лише протягом 2010 року проведено більш як 20 обласних навчальних семінарів з питань підготовки педкадрів з методики оцінювання якості освіти, проведення моніторингових досліджень в області. За спеціальними програмами підготовлено фахівців, які залучалися до проведення Всеукраїнських моніторингових досліджень з таких питань:

- допрофільна і профільна підготовка старшокласників;
- поширення інформаційних та інструктивних матеріалів з питань зовнішнього незалежного оцінювання і моніторингу якості освіти;
  - ставлення молоді та інших категорій населення до реформ у галузі освіти;
  - визначення рівня сформованості у випускників ЗНЗ навичок використання ІКТ у практичній діяльності;
  - ставлення респондентів до переходу на 12-річний термін навчання тощо.

Варто зазначити, що опитування освітян показало: виникає ряд труднощів

під час створення інструментарію моніторингових досліджень. Важливим кроком щодо ліквідації даної проблеми стало створення обласних творчих груп заступників директорів, які обрали значиме завдання: розробити інструментарій щодо проведення моніторингу якості освіти на трьох рівнях: ЗНЗ – РМК(ММК) – ОШОПП. Результатом діяльності творчих груп є випуск методичних рекомендацій, а саме: «Моніторинг навчальних досягнень учнів», «Моніторинг педагогічної діяльності», «Моніторинг стану роботи з формування здорового способу життя дітей та учнівської молоді», «Моніторингове дослідження стану організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах Черкаської області» та ін.

Не менш серйозна проблема — відсутність автоматизованих систем обробки значної частини інформації стосовно результатів функціонування освітньої сфери, підтримки і забезпечення виконання завдань її розвитку. Створення взаємопов'язаних автоматизованих баз даних на управлінських рівнях стало важливим завданням нашого колективу, оскільки сьогодні якість освіти не можна забезпечити без підтримки управління засобами інформаційно-комунікаційних технологій, відповідного прикладного програмного забезпечення в сучасних умовах.

Поглиблення науково-методичного забезпечення в умовах очно-дистанційного навчання здійснюємо через розширення інформаційно-комунікаційного простору для неперервного підвищення кваліфікації освітян області шляхом наповнення значущою інформацією, навчально-методичними матеріалами веб-сайту Інституту, використання нових форм та методів дистанційної освіти – Інтернет-семінарів, конференцій тощо.

На сьогодні здійснюємо підготовку вчителів, методистів до проведення дистанційного моніторингового дослідження щодо визначення рівня навчальних досягнень учнів 11-х класів з української мови, математики та історії України. Для цього розробили програми моніторингових досліджень та відповідне програмне забезпечення.

Використовуючи аналітичні матеріали ЗНО-2010, моніторингових досліджень щодо подальшого розвитку освітнього процесу та управління якістю освіти, у 2010-2011 навчальному році продовжено діяльність щодо становлення регіональної системи моніторингу якості освіти. З цією метою проведено семінар начальників відділів освіти райдержадміністрацій, міськвиконкомів та завідувачів районними, міськими методичними кабінетами з проблеми «Система моніторингових досліджень як механізм управління якістю загальної середньої освіти та формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів у регіоні», метою якого визначили співдіяльність відділів освіти та методичних служб щодо розвитку управлінської компетентності керівників навчальних закладів та створення системи моніторингових досліджень як єдиної інформаційно-аналітичної основи управління якістю загальної середньої освіти. На теоретичній частині семінару учасники долучилися до поглиблення знань з питань: ефективність управління щодо реалізації принципу доступності загальної середньої освіти та забезпечення її високої якості як пріоритетний напрям освітньої політики у регіоні; система підготовки педагогічних кадрів з методики оцінювання якості освіти, проведення моніторингових досліджень в області; моніторингові дослідження – необхідна інформаційна база в управлінні якістю освіти; моніторингові дослідження у системі дошкілля та початкового навчання; аналітико-інформаційна робота відділу освіти та методичного кабінету за результатами моніторингових досліджень; роль районного (міського) методичного кабінету та керівників ЗНЗ у здійсненні науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу на основі моніторингових досліджень; моніторинг як складова управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу, а на практичній частині – взяли участь у тренінгах «Моніторинг якості освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» та «Моніторинг навчальних досягнень та вихованості учнів, професійного рівня педагогічних працівників як організаційно-діагностична функція методичних служб».

Підсумовуючи, робимо наступні **висновки**:

1. Необхідно вдосконалювати систему підвищення кваліфікації, здійснювати своєчасно оновлення її змісту, враховуючи сучасні результати досліджень в галузі педагогіки, методики, психології та філософії освіти, потреби вчителів, результати моніторингових досліджень, пріоритетні напрями освітньої політики через гнучкість і різноманітність програм, перегляд усталених педагогічних позицій, співтворчість викладачів і слухачів, спрямованість на вирішення багатоваріантних педагогічних завдань і рішень.

2. Позитивні зрушення в забезпеченні якості освіти можливі за умови створення дієвої системи моніторингу на всіх рівнях управління освітою.

3. Необхідна складова системи моніторингу якості освіти — розробка відповідного прикладного програмного забезпечення та підготовка керівників, працівників органів управління освітою, методичних служб, вчителів з метою його оптимального використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ануфрієва О. Л. Оцінка якості початкової освіти на основі кваліметричного підходу : автореферат дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / О. Л. Ануфрієва ; Центр. ін.-т післядипл. пед. освіти АПН України. – К., 2000. – 18с.
2. Быкова В. Г. Мониторинг в образовательном учреждении // Завуч. – 2004. – № 6. – С.38-48.
3. Боднар О. Моніторинг та самооцінка освітнього середовища навчального закладу // Управ. освітою. – 2006. – № 8.
4. Дмитренко Г. А. Цільове управління: вимірювання результативності діяльності учнів і педагогів : навч.-метод. посіб. / Г. А. Дмитренко, В. В. Олійник, О. Л. Ануфрієва. – К. : УПКККО, 1996. – 84 с.
5. Єльнікова Г. В. Організація діяльності педагогічного колективу школи щодо контролю за засвоєнням учнями змісту навчання : навч. посіб. для слухачів ін-в післядипл. освіти та кер. загальноосв. шкіл / Г. В. Єльнікова. – Харків: ХОІНОПП, 1996. – 60 с.
6. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління : тексти лекц. / Г.В.Єльнікова.– К. : ЦППО АПН України, 2002. – 133с.

7. Гуменюк В. Нетрадиційні ресурси управління якістю освіти / В. Гуменюк // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2006. — № 1. — С. 64-69.
8. Ефективність державного управління / [Ю. Бажал, О. Кілієвич, О.Мертенс та ін.; за заг. ред. Ш. Розпутенка]. - К. : К.І.С., 2002. — 40 с.
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. — К. : Грамота, 2005. — 448 с.
10. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні: [монографія] / Т. О. Лукіна. — К. : Вид-во НАДУ, 2004. — 292 с.
11. Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні: Указ Президента України від 20 березня 2008 року № 244/2008. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
12. Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні: Указ Президента України від 25 вересня 2008 року № 857/2008. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
13. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 30 вересня 2010 року № 926/2010. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12323.html>
14. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 15 квітня 2002 р. № 347/2002. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>

Н.И. Лисовая

НОВЕЙШИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ С МЕТОДИКИ ОЦЕНИВАНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

В статье освещается подготовка педагогических кадров в системе повышения квалификации области с методики оценивания качества образования и внедрения мониторинговых исследований на разных управленческих уровнях.

Ключевые слова: мониторинг качества образования, управление качеством образования, научно-методическое сопровождение, информационно-коммуникационные технологии.

N. Lisova

**THE LATEST PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PREPARATION OF
PEDAGOGICAL STAFF FROM THE METHODOLOGY OF ESTIMATION
OF QUALITY OF EDUCATION IN THE SYSTEM OF IMPROVING
QUALIFICATION**

The article highlights the training of pedagogical staff in the system of improving qualification with the methodology of Educational Quality Assessment and implementation of monitoring studies at different managerial levels.

Key words: Educational Quality Assessment, management of quality of education, scientifically-methodical assistance, information and communication technologies.